

Toezicht op banken, anders bezien

DR. F.W.C. BLOM*

Op 9 februari 1983 besprak Roger B. Taillon (Standard & Poor's Corp.) in Frankfurt voor een gehoor van bankiers, beleggers en treasurers de „ratings of credit obligations of financial institutions” door zijn onderneming. Sprekende over de ABN en de Amro Bank constateerde hij dat deze instellingen beide zeer solide waren. Hij voegde daaraan toe dat „overigens De Nederlandsche Bank toch zou zorgen dat hun verplichtingen worden nagekomen, omdat het voor Nederland van groot belang is zijn rol in de internationale financiële markten te behouden en de Bank voldoende dollars heeft om zich dat te kunnen veroorloven”.

Dat was geen nieuws. Het spreekt vanzelf dat de centrale banken van onder meer de Westeuropese en Noordamerikaanse landen niet zullen toelaten dat de verplichtingen van de drie of vier grootste banken van hun land niet worden nagekomen. Dit kan er toe leiden dat bij het onverhoopt vastlopen van een grote bank de centrale bank of anders de overheid genoodzaakt is zo'n bankbedrijf met huid en haar over te nemen. Nog onlangs gebeurde dat met Johnson Matthey Bankers in Engeland en kort daarvoor met de Continental Illinois Bank in de VS. De strop komt uiteindelijk voor rekening van de schatkist.

Nieuw was wel dat Taillon zo onverbloemd uitsprak dat het vertrouwen in de kredietwaardigheid van grote banken berust op de in feite onvrijwillige volledige garantie van de centrale bank of de nationale overheid. Het vertrouwen van de crediteuren berust niet op het bedrijfseconomische toezicht van DNB in het kader van de Wet Toezicht Kredietwezen (WTK) en ook niet op de overheidsgarantie op vorderingen tot f. 35.000 („peanuts”). De basis voor het vertrouwen is de blanco cheque die alle verplichtingen van een groot deel van het Nederlandse bankwezen garandeert. De beschouwingen over het (bedrijfseconomisch) toezicht van DNB krijgen daardoor iets onwettelijks.

Er bestaan misverstanden over wat op dit moment de werkelijke doelstelling van het bedrijfseconomische toezicht is. In eerste instantie heeft het toezicht ten doel DNB en de schatkist te beschermen tegen het risico dat zij stroppen van onverantwoord bestuurd banken voor hun rekening moeten nemen. Het toezicht moet daarom de vrijheid van de banken aan banden leggen om te voorkomen dat banken bij tegenslag meteen aan de rand van de afgrond staan. In tweede instantie dient de WTK ter bescherming van crediteuren van secundaire en tertiaire banken. Men kan daarbij denken aan dochterbanken van buitenlandse concerns, banken die kennelijk vreemde eenden in de bijt zijn, en banken die geen beroep op het vertrouwen van het brede publiek doen. Het WTK-toezicht wordt in dit kader gebruikt om maatregelen te nemen om banken intensief en feitelijk te bewaken. Daarbij moet de WTK er voor zorgen dat de banken juist, volledig en tijdig publiceren over hun financiële toestand en direct ingrijpen als er ernstige schade voor crediteuren dreigt te ontstaan. Deze opvatting over de WTK wijkt af van de „officiële” opvattingen, die nog uit de jaren vijftig stammen, toen de WTK werd opgezet naar vooroorlogs model.

De belangrijkste consequentie van mijn opvatting is dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het handhaven van het ongeschonden vertrouwen in de grote meerderheid van onze banken bij de minister van Financiën ligt. DNB is in dat verband het uitvoerings- en adviesorgaan. Gezien de geschetste situatie is het wenselijk dat het bedrijfseconomische toezicht opnieuw moet worden doordacht. Dit lijkt mij een

zaak die de minister grotendeels aan de president van DNB kan delegeren. Dit hoeft niet tot een verandering van het bestaande toezicht in het kader van de WTK te leiden. Wel zou het verschil kunnen maken als er een bank op springen staat en DNB en de minister voor de kostbare beslissing staan die bank te redden of niet. Het WTK-toezicht zou net als nu globaal en afstandelijk moeten blijven: door minimumnormen voor solvabiliteit en liquiditeit, en maximumnormen voor „grote posten” (zoals kredieten aan een bepaalde debiteur) op te leggen, en algemene normen te bewaken aan de hand van door de banken opgestelde en door hun externe accountants goedgekeurde balans- en resultatenrekeningen.

Dit toezicht moet afstandelijk blijven zolang er geen alarmsignalen worden ontvangen, want intensief toezicht zou op inmenging in de bedrijfsvoering van de banken kunnen uitlopen. Daarmee zou DNB zich in de nesten kunnen werken. De afstandelijkheid en het globale karakter van het DNB-toezicht nieuwe stijl sluit niet uit dat er toch wel eens bankdrama's kunnen voorkomen. De internationale financiële wereld is tegenwoordig zo turbulent dat zaken soms heel snel kunnen ontsporen. Een ongeluk zit in een klein hoekje. Het DNB-toezicht kan dus niet alle brokken voorkomen. Het is daarom nodig ook de financiële pers en financiële wereld als waakhonden en vermaners in te schakelen. Het enige dat hiervoor nodig is, is een einde te maken aan het gebruik dat banken versluisde jaarrekeningen publiceren waarin hun VAR (Voorziening voor Algemene Risico's), en dus ook de mutaties daarin, niet worden opgegeven.

Waarom zei Taillon dat men er op kon rekenen dat DNB achter de banken staat terwijl hij zo'n kanttekening niet maakte toen hij de grote internationale banken van Duitsland, Engeland, Frankrijk en andere Westeuropese landen besprak? Misschien was dit omdat kort daarvoor, op 30 juni 1982, De Tilburgsche Hypotheekbank instortte, met groot verlies voor haar pandbriefhouders. Dit is voor Duitsers een ongehoord schandaal. Bij hen zijn „Pandbrief” door de overheid zeer stevig beschermde veilige beleggingen voor weduwen en wezen, en in hun ogen hadden Nederlandse autoriteiten – DNB of wie dan ook – moeten zorgen dat pandbriefbeleggers niet de dupe werden. Om te voorkomen dat iemand in de zaal verband tussen THB en de beoordeling van de kredietwaardigheid van ABN en AMRO zou leggen, was hij hen voor met zijn aangehaalde kanttekening.

Daarom is het van belang dat de THB-affaire snel wordt opgelost. Zoals het nu gaat escaleert de affaire in steeds meer ingebrekestellingen en processen, ergernissen en beslag op aandacht en werkcapaciteit van de bij het WTK-toezicht betrokken functionarissen. Het gaat er niet om wie er welke fouten heeft gemaakt en wie er gelijk heeft, maar dat de kleine beleggers in pandbrieven vertrouwden dat hun belangen mede door het toezicht van DNB beschermd werden.

F.W.C. Blom

* Hoofdredacteur van het *Tijdschrift voor Financieel Management*. Hij was ondernemingsadviseur in financiële besturing, en maakte rond 1950 als secretaris van De Twentsche Bank de totstandkoming van de Wet Toezicht Kredietwezen van nabij mee.